

İnsanların hər biri ömrünü bir zaman kəsiyində yaşayır, zamanın diqtəsi ilə hərəkət edirlər. Lakin tarixdə elə şəxsiyyətlər var ki, onlar vaxtdan ucada dururlar, zamana sığmırlar, zamanın gərdişini dəyişirlər. Ümummili lider Heydər Əliyev məhz belə şəxsiyyətdir.

Heydər Əliyev elə bir şəxsiyyətdir ki, onun haqqında hər zaman yeni söz söyləmək mümkündür. Çünki Heydər Əliyev tükənməz xəzinədir. Azərbaycan xalqı öz kimliyini məhz Heydər Əliyev ideologiyası ilə təsdiq etdi.

Nadir Heydər Əliyev ideologiyası? Təbii ki ilk ağla gələn Azərbaycançılıq ideologiyasıdır. Heydər Əliyevin yaratdığı Azərbaycançılıq ideologiyası özünəməxsusluğu ilə fərqlənir. Bu ideologiyanın formalaşması prosesinə diqqət edək. Bu ideologiya keçən əsrin əvvəllərindən başlayaraq 3 mərhələdə formalaşmışdır.

- 1) Mətbuatda
- 2) Ədəbiyyatda
- 3) Dövlətçilik şüurunda.

Heydər Əliyevin Azərbaycançılıq ideologiyasında turançılıq, türkçülük və islam eyni uğurla özünü ehtiva edir. Dövlət xalqın qalxanıdır. Dövlət olmadan xalq özünü realizə edə bilməz. Dövlət -xalq vəhdətini yaratmaq üçün isə hökmən ideologiya lazımdır. Heydər Əliyevin dövlətçilik təfəkkürü bunu realizə etməyə imkan verirdi və məhz bu təfəkkürlə o azərbaycançılıq ideologiyasını yarada bildi.

Milli ideologiya xalqların özünüdərk prosesində və dünya xalqları içərisində öz yerini müəyyənləşdirməsində əsas faktordur. Gəlin ideologiyaların dövlətlərə təsirinə bir neçə dövlətin nümunəsində diqqət edək.

1. Faşizm ideyalarının Almaniyanı sürüklədiyi fəlakətlər.
2. Yəhudilik ideyası əsasında İsrail dövlətinin qurulması.

3. İdeologiyasının tarixi ənənələrə söykənən mühafizəkar İngiltərə.

Bu 3 ayrı-ayrı ideologiyaların dövlətlərə təsirinə baxsaq görərik ki, birincisində fəlakət, ikincisində dövlətin yaradılması, üçüncündə isə sabitlik və inkişafına səbəb olmuşdur.

Azərbaycan bu gün vahid ideologiyası olan dövlətdir

Heydər Əliyev qədr Azərbaycanda müxtəlif dövrlərdə mövcud olmuş ideoloji cərəyanlar bəzi hallarda özünü hansısa çaralarını qabartması nöqtəyi nəzərdən starteji baxımdan özünü o qədər də doğrultmamışdır. Lakin Heydər Əliyev milli ideologiyada qızıl ortanı tapa bildi. Heydər Əliyev Hüseyn Cavidin simasında turançılıq sevdiyi kimi Mirzə Cəlil simasında Azərbaycançılıq ideallarını sevirdi və bütün bu ideologiyaları mənimsəyərək improvizə etməyi bacardı. Bu ideallara bağlılıq sonradan Heydər Əliyevin siyasi fəaliyyətinin əsas qayesinə çevrilmişdir.

Təsədüfi deyil ki, türk birliyi ideyasının əsas ilhamverici qüvvəsi məhz Heydər Əliyev olmuşdur. Məhz ümummili lider sovetlər birliyindən ayrılmış türkdilli xalqların bir ideya ətəfində birləşməsinin, eləcə də iqtisadi-mədəni sahədə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsinin ideya müəllifi olmuşdur.

Dahi şəxsiyyətin müasirlik və türkçülüyə olan münasibətini Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti irsinə və onun qurucularına olan münasibətdə görürük. Bu ideologiya hazırda uğurlu siyasətçi,

Heydər Əliyevin idarəçilik və tarixi varislik fəlsəfəsi

müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin simasında uğurla davam etdirilir. Nümunə kimi qeyd edim ki, işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızın sərhədlərinin müəyyənləşməsində Azərbaycan Prezidenti məhz haqlı olaraq Cümhuriyyət dövrünün xəritələrinə istinad edir.

Çünki biz Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövlətinin varisləriyik. Ermənistan isə Sovet Dövlətinin xəritələrinə istinad edir. Çünki onların dövləti Sovetlər Birliyinin dəstəyi ilə Azərbaycanın tarixi torpaqlarında süni şəkildə yaradılmışdır.

Bu məqamda bir diplomatımızın ulu öndərlə bağlı xatirələrinə diqqət edək. 1991-ci ilin yanvarında Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin Qazaxıstanın Karaqanda şəhərində yaşayan oğlu Azər Rəsulzadə Bakıya gəlir. O, Heydər Əliyevlə fəxr etdiyini və onunla görüşmək arzusunda olduğunu bildirir. 9 fevral 1991-ci il tarixində Heydər Əliyevlə Şəhidlər Xiyabanını ziyarət etmək planlaşdırılır. Heydər Əliyev Azərin onunla görüşmək istədiyini bildirirlər. O, məmnuniyyətlə görüşəcəyini bildirir. Görüş baş tutur Heydər Əliyev Azərə atası Məhəmməd Əmin Rəsulzadə haqqında çox xoş sözlər deyir və artıq Azərbaycana qayıtması, doğma vətəndə yaşamağın zamanının gəldiyini bildirir.

Azər Rəsulzadə isə Bakıda evinin olmadığını, ata-baba mülkünün ona qaytarılması, yaxud yaşamaq üçün Bakıda şərait yaradılması haqda müraciətinə hakimiyyət dairələri tərəfindən rədd cavabı aldığını bildirir. Onda Heydər Əliyev onun Naxçıvana gəlməsinə və ona bütün şəraitin yaradılacağını bildirərək, Azəri Naxçıvana dəvət edir. Bu anda Azər kövrəlib və Heydər Əliyevə dərin minnətdarlığını bildirir.

Ulu öndərin imzaladığı 18 dekabr 1995-ci il tarixli sərəncamla Fətəli xan Xoyskinin anadan olmasının 120 illiyi təntənəli surətdə qeyd olunmuşdur. Tiflisdə Fətəli xan Xoyskinin qəbrinin üstü götürülmüş, ətrafı abadlaşdırılmış, məzarı üzərində büstü ucaldılmışdır. Büstün açılışında Heydər Əliyev şəxsən iştirak etmiş və Fətəli xan Xoyskinin Azərbaycan xalqı qarşısındakı xidmətlərini yüksək qiymətləndirmişdir. Həmçinin Fətəli xan Xoyskinin Bakıda yaşadığı binanın önünə xatirə lövhəsi vurulmuşdur.

Heydər Əliyevin böyük diqqət və qayğısının nəticəsi idi ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti parlamentinin sədri, Paris Sülh Konfransında Azərbaycan nümayəndə heyətinin başçısı, mühacirət dövründə Fransada yaşamış və Parisdə dəfn olunmuş Əlimərdan bəy Topçubaşovun xatirəsinin əbədiləşdirilməsi üçün Fransa rəsmi dairələrini təşəbbüs göstərdilər. 1998-ci il iyunun 3-də Fransa Xarici İşlər Nazirliyinin və Paris şəhəri bələdiyyəsinin yardımı ilə Əlimərdan bəy Topçubaşovun Parisdə yaşadığı Dekamp küçəsindəki 27 saylı binanın divarına xatirə lövhəsi vuruldu. Heydər Əliyev bu addımı yüksək qiymətləndirdi və Fransa Prezidenti Jak Şiraka minnətdarlıq məktubu ünvanladı.

Azərbaycançılıq məfkurəsində dini dəyərlər

Azərbaycançılıqda dini əmil, ilk növbədə, islam dini xüsusi əhəmiyyət kəsb etsə də, azərbaycanlılar dini fanatizm və dini ekstremizmdən uzaq olub başqa dinlərə dözümlülük (tolerantlıq) nümayiş etdirirlər. Azərbaycan dövlətçiliyinin ideoloji əsasının - Azərbaycançılığın müəllifi və yaradıcısı böyük öndər Heydər Əliyev Azərbaycanda açıq vətəndaş cəmiyyətini

bütün dinlərin, təriqətlərin, etiqadların, Şərq və Qərb mədəniyyətlərinin, digər mənəvi və bəşəri dəyərlərin sintezindən ibarət bir yeni dünya yaratdı.

İslam dini hər bir insanın düzgün mənəvi-əxlaqi meyarlar seçə bilməsində, onun yüksək mənəvi prinsiplərə malik olmasında mühüm rol oynayır. İslam dini müasir Azərbaycan xalqının mənəvi dünyasında, milli şüurunda və sosial psixologiyasında mühüm yer tutur. Müstəqil Azərbaycan Respublikası İslam dini dəyərlərini dirçəltməyə başladı. Həm də nəzərə alsaq ki, islam bizim üçün əsrlər boyu təkə əqidə deyil, həm də əxlaq, adət-ənənə, hətta düşüncə tərzinin formalaşmasının mühüm mənbələrindən biri olub, ona qayıtmağın bizim üçün necə dəyərli bir hadisə olduğunu təsəvvür etmək çətin deyildir.

Azərbaycan xalqının öz milli-mənəvi, dini dəyərləri ilə, adət-ənənələri ilə daim fəxr etdiyini göstərən Heydər Əliyev İslam dininin milli mənəviyyatımızda rolunu yüksək dəyərləndirir, bu mənəvi mənbələrdən istifadə etməyi Azərbaycanın strateji inkişaf xəttinin əsas istiqamətlərindən biri hesab edirdi. Heydər Əliyev çıxışlarının birində demişdir: "Biz öz milli köklərimizi, dini mənəviyyetimizi qorumuşuq, qoruyacağıq. Mənəvi ənənələrimizi, adətimizi qoruyub inkişaf etdirəcəyik. Ancaq bununla bərabər, biz ümumbəşəri dəyərlərdən də bəhrələnilirik. Hesab edirik ki, bizim milli-mənəvi dəyərlərimizin ümumbəşəri dəyərlər ilə birgə inkişaf etməsi, onların sintezi xalqımızın gələcəyi üçün, inkişafı üçün daha da əhəmiyyətli olacaqdır".

İslam dini dəyərlərini dirçəldən, vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət quruculuğuna qədəm qoymuş müasir Azərbaycan dinin siyasətə, idarəetməyə, mədəniyyətə müdaxiləsi təhlükəsini qəbul etdiyi Konstitusiyada hüquqi yolla aradan götürmüşdür. Azərbaycan cəmiyyətində islamın mənəvi-əxlaqi yeniləşməsində mühüm rol oynayaçağına inananların sayı artmaqdadır. İslamın müasir Azərbaycanın formalaşmaqda olan vətəndaş cəmiyyətində mənəvi saflaşma vasitəsi, həyat və təfəkkür tərz, mənəviyyat forması kimi faydası artmaqdadır. İslam dini milli şüuru sıradan çıxarmağa çalışmamışdır. Sadəcə olaraq inam və idrakda özünə yer tuta bilmişdir.

Milli şüurumuzun kəsəri və dəyəri isə əsrlər boyu yaradılmış abidələrimizdə öz təsdiqini tapa bilmişdir. Buraya isə milli sərvətimiz olan xalq yaradıcılığının geniş diapazonu, ətrafı janr üslublarına malik olmasını aid etmək vacibdir.

Müstəqilliyimizin əsas atributlarından olan Ana dilinə münasibət

Heydər Əliyev 1969-cu ildə BDU-nin 50 yubileyində rus dilinin hegemonluq etdiyi bir vaxtda Azərbaycan dilində çıxış edərək, milli dilə olan öz münasibətini sərgiləyir. Tarixə nəzər salaq, Respublikanın SSRİ-nin tərkibində olduğu vaxtda, 1978-ci ildə SSRİ-nin yeni Konstitusiyası qəbul edilərkən Azərbaycan SSR-in Konstitusiyasında Azərbaycan dili dövlət dili kimi təsbit edilmişdir. Rus dilinin hakim dil olduğu Sovetlər Birliyi dönəmində buna nail olmaq qeyri-real görünürdü, lakin Heydər Əliyev dühası və cəsarəti bu məsələdə həlledici rol oynadı.

Burada xüsusi vurğulamalıyıq ki, Sov. İKP MK-nın bu sahəyə məsul olan katibi Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi Konstitusiyaya layihəsinə salınmasına etiraz

edirdi. Hətta bəzi müttəfiq respublikaların rəhbərləri də bu məsələdə Heydər Əliyevə qarşı idilər. Ukrayna MK-nın birinci katibi Şerbitski Heydər Əliyevə qarşı çıxaraq deyirdi ki, siz Konstitusiyaya belə bir maddə yazdıqda gerek biz də dövlət dili haqqında maddə əlavə edək. Lakin Azərbaycanın rəhbəri ona bildirir ki, sizə heç kim mane olmur, böyük respublikasınız, ölkədə sizin xüsusi çəkiniz vardır, istəsəniz yaza bilərsiniz, kimsə sizə mane olmaz.

Ulu öndərin o dövrde xalqımız üçün necə böyük, müqəddəs iş görməsi bu gün Rusiya-Ukrayna münasibətləri fonunda daha aydın görünür. Heydər Əliyev L.İ.Brejnevə problemi əhatəli, dərin məntiqi ilə əsaslandırır və bu məsələni Azərbaycan xalqının xeyrinə həll edir. Azərbaycan dilinin Konstitusiyaya layihəsində əksini tapması ilə yanaşı, bu layihənin 73-cü maddəsində yazılan, hüquqi cəhətdən SSRİ-nin federativ dövlətdən unitar dövlətə keçməsinə zəmin yaradan "SSRİ qanunları Azərbaycan SSR ərazisində məcburidir" maddəsi də layihədən çıxarılır.

Heydər Əliyevin ana dilinə və doğma torpağa möhkəm bağlılığı Azərbaycanın yeni himninin müzakirəsi zamanı özünü bir daha büruzə verdi. O, Azərbaycana diyar, region kimi deyil, SSRİ-nin bərabərhuquqlu müttəfiq respublikası kimi baxır, onun hüquqlarını qətiyyətlə qoruyur, hətta hər ifadə üstündə təkidlə israr edirdi.

Onun sədrliyi ilə keçirilən Azərbaycan KP MK-nın 1978-ci il 14 aprel tarixli iclasında respublikanın yeni himni haqqında məsələ müzakirə edilərkən məlum oldu ki, himnin mətnində "respublika" sözü yoxdur. Müzakirə zamanı Heydər Əliyev mətnə "respublika" sözünün salınmasının vacibliyini söyləyir. Çıxış edən bəzi şəxslər himnin mətninə "respublika" sözünün salınmasının heç cür alınmadığını deyirlər. Azərbaycanın rəhbəri isə israrla və açıq şəkildə bildirir: "Mən çox istədim ki, "respublika" sözü mətnə olsun. Mənə deyirlər ki, heç cür alınmır. Mən hesab edirəm ki, belə sözün olmasına nail olmaq lazımdır. Biz Azərbaycan, dövlət, diyar haqqında danışıraq, amma bura respublikadır. Yaxşı olardı ki, burada "respublika" sözü olsun".

Təkidlərdən, məntiqli izahlardan sonra mətnə "respublika" ifadəsi daxil edildi və bəyənilərək Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyəti tərəfindən təsdiq olundu. Bununla bağlı Azərbaycan rəhbəri deyirdi: "Himn bizim ümumi iftixarımız, ümumi qürurumuzdur, sərvətimizdir. Mən özümü də hansısa dərəcədə bu himnin müəllifi hesab edirəm".

Siyasi varislik tarix kontekstində

Nəhəng siyasi xadimlərə bir çox hallarda özlərindən sonra uğurlu siyasi varis yetişdirmək nasib olmur. Heydər Əliyev xoşbəxt siyasətçilərdəndir ki, o, özündən sonra İlham Əliyev kimi layiqli varis yetişdirib. Tarixi Zəfər müharibəsindən sonra artıq Azərbaycan xalqı dünya xalqları sırasına yeni keyfiyyətdə daxil olub. Zəfər müharibəsi dönəmində siyasi varisliyin mənəvi bağlılığın özvi vəhdətinin şahidi olduq.

Qalib sərkərdə Prezident İlham Əliyev Zəfər müharibəsinin kulminasiyası sayılan Şuşa şəhərinin azad edilməsindən sonra Fəxri xiyabanda ümummilli liderin məzarını ziyarət edərkən çox duyulanır və ata vəsiyyəti xatırlayır: "Mən bu gün ulu öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdim, onun ruhu qarşısında baş əydim. Ürayımdə dedim, xoşbəxt adamam ki,

ata vəsiyyətini yerinə yetirdim. Şuşanı azad etdik! Bu, böyük Qələbədir! Bu gün şəhidlərimizin, ulu öndərin ruhu şaddır! Gözün aydın olsun Azərbaycan! Gözünüz aydın olsun dünyaya azərbaycanlıları!"

Heydər Əliyevin "Hər bir insanın milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Mən həmişə fəxr etmişəm, indi də fəxr edirəm ki, Azərbaycanlıyam!" siyasi şüara çevrilən tarixi sözləri möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin əməli fəaliyyətində nəticəsində həyatilik qazandı. Heydər Əliyev və varisi İlham Əliyev arasında mənəvi-siyasi bağlılıq bu münasibətlərin ən yüksək zirvəsidir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının ardında əbədiyaşar lider Heydər Əliyevin ideyalarının daim yaşadığını göstərərək belə qeyd edir: "Bu gün Heydər Əliyev bizimlə deyil, amma onun fiziki yoxluğu bizi ruhdan salmamalıdır. Onun ideyaları yaşayır, onun siyasəti yaşayır, onun yolu ilə inkişaf edir. Hamımızın borcudur ki, biz doğma Vətənimizi onun yolu ilə irəliyə aparmalıyıq. Hamımızın borcudur ki, onun siyasətini yaşadaq, Azərbaycanı gücləndirək və onun istədiyi kimi, onun yolu ilə gələcəyə aparaq."

Başqa bir çıxışda dövlətimizin başçısı Azərbaycançılıq məfkurəsini dövlətçiliyimizin ideoloji əsası kimi xarakterizə edərək demişdir: "Biz i əsrlər boyu bir millət, bir xalq kimi qoruyan, saxlayan dəyərlərimiz olmuşdur. Bu gün bu məsələyə çox böyük diqqət göstərilir. Bu gün qloballaşan, çətinliklərlə üzləşən dünyada milli dəyərlərimiz bizim dövlətçiliyimizin təməlini təşkil edir. Bizim dövlətçiliyimizin çox möhkəm ideoloji əsasları vardır. Azərbaycançılıq məfkurəsi bizim əsas ideoloji dayağımızdır".

Prezident İlham Əliyev Şuşa şəhərində keçirilən Xarıbülbul musiqi festivalında Heydər Əliyevin dilində səsləndirilən "Arzu edirəm ki, sizinlə birlikdə Şuşaya gedək! İnanın ki, gedəcəyik! Şuşa Azərbaycanın gözüdür! Hər bir Azərbaycanlı üçün iftixar nöqtəsidir! Şuşa bizim mədəniyyətimizin tariximizin rəmzidir! Şuşa hamı üçün əzizdir! Təkcə Şuşa yox laçın da bizim üçün əzizdir biz heç vaxt Laçın dağlarınıs yaşaya bilmərik! Ağdam kimi gözəl bir şəhər Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan Qubadlı, Kəlbəcərin o bulaqları, İstisusu, biz onlarsız yaşaya bilmərik, təsəvvür edə bilmərik!" sözlərindən, eləcə də "Əsrin müqaviləsi"ni imzalayarkən Səməd Vurğunun ölməz "Azərbaycan" şeirindən kövrələn ulu öndərin layiqli siyasət varisi İlham Əliyev Azərbaycanı əbədi milli qürur mənbəyinə çevirdi.

Ünudulmaz Heydər Əliyev şəxsiyyəti Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva tərəfindən daim yüksək dəyərləndirilir və əziz tutulur. Hörmətli Mehriban xanım ulu öndər haqqında belə demişdir: "Heydər Əliyev otuz illədən artıq Azərbaycanın məsuliyyətini öz çiyinlərində daşıyan, onu bir dövlət və millət kimi tarixin sınaqlarından çıxaran vətəndaş, şəxsiyyət, liderdir".

Heydər Əliyevin siyasi varislik fəlsəfəsi İlham Əliyev-Mehriban Əliyeva tandemində özünün zirvəsinə çatmış olur! Bu konsepsiya Azərbaycanı aydın gələcəyə aparən yeganə uğurlu strategiyadır!

Sadiq QURBANOV,
Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri